

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

XII. Practicæ Resolutiones circa præfata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

72. Per legem uniuersalem abrogantur ne consuetudines speciales locorum, aut statuta particularia? Non, nisi eorum in lege mentio fiat, aut nisi saltem per clausulam generalem, qualiscunque contraria consuetudo, statutum aut priuilegium expressè reuocetur; quia Princeps, qui consuetudines speciales locorum ignorare censetur, non videtur eas uelle abrogare, nisi specialem earum memoriam efficiat.

73. Per hæc uerba: Non obstante contraria consuetudine, reuocatur ne consuetudo immemorabilis? Non reuocatur, nisi addatur in reuocatione: Non obstante consuetudine etiam immemorabili: aut nisi aliquid æquiualens apponatur, quia consuetudo immemorabilis peculiaribus in iure priuilegiis gaudet.

74. Peccant ne introducetes consuetudinem contra legem, seu contra antiquam aliam consuetudinem legitime receptam? Peccant planè toto eo tempore, quo agunt contra legem, uel consuetudinem, donec elapsum sit tempus requisitum ad legitimam consuetudinem inducendam; nisi fortè Princeps etiam tunc, quando contra legem aut consuetudinem faciunt, id sciat, & tolleret, aut nisi è bona fide excusetur.

CAPVT XII.

Praxis, ex Societatis I E S V Schola circa materiam de legibus in communi.

75. Tenetur ne legislator seruare suas leges? Minimè, quia non habet potestatem in se ipsum. Intelligo de obligatione coërcitiua: nam ad eas, quæ ex æquo obligant, lex naturalis præcipit caput cum suis membris conformari. Granado I. 2. cont. 7. tract. 3. p. 2. d. 17. sect. 3. num. 2. qui asserit legislatores suas leges frangentem (graues quidem) peccare mortaliter. Hæreo tamen illucio negant; quia omnis obligatio ex legislatoris uoluntate pendet, qui non præsumitur uoluisse sibi tantum onus imponere. §. 1. Quinã lege obligentur. Granad.

76. Valida ne lex principis laici de causis Ecclesiasticis disponens, aut aliquo modo illicare tentans Ecclesiasticos? Minimè, Clericusque legibus ciuilibus etiam non pugnantibus cum iure Canonico, aut cum eorum statu, tenentur solum directiuè, ut se cum aliis membris eiusdem Reipublicæ conforment. Laym. tract. 4. cap. 13. num. 6. Laym.

77. Tenentur ne Regulares, Episcoporum seruare statuta? D Non

D Non

- Non quia exempti sunt ab eorum iurisdictione. Scio aliquibus statutis in iure expressis subiacere, quæ expressit *Maldenus* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 5. Tenentur itaque solum ex decencia, & ad scandalum vitandum: quo cessante non peccabunt violatores. *Granado* 1. 2. *cont.* 7. *tract.* 3. *part.* 1. *d.* 6. *sect.* 3. *n.* 18.
- Gran.** 78. *Subditi incola loci, in quo est statutum, tenentur ne illud seruare extra territorium?* Minimè, v. g. festum aut ieiunium Vallisoleti non tenetur seruare Vallisoletanus, qui Palentia reperitur. *Ex industria fugit ad Palentia ditionem, ne ieiunaret: deliquit?* Non, quia non fraus, sed fuga præcepti, quæ non est contra præceptum. *Sanchez summ. tom. 1. lib. 1. cap. 12. num. 35.*
- Sanch.** 79. *Adest in loco festiuitatis, aut ieiunij domus exempta à iurisdictione Episcopali: potest ne quis in ea festum, aut ieiunium non seruare?* Posse assero ex *Fagundez tract. 1. lib. 1. c. 7. num. 13.* quia locus exemptus habetur pro extraneo.
- Fagund.** 80. *Excommunicatio Episcopi pro tota diocesi ligat ne subditos, qui in loco exempto commorantur?* Non ligat, quia locus is pro extraneo reputatur. Exempta ne Monasteria Regularium ad hoc dici possunt? Aliquis asseruit extra Societatem.
- Suar.** *Sed Suarius de cens. v. 5. sect. 4. num. 6. conuenientius negauit.*
81. *Seruatur v. g. ieiunium, aut festum in loco, & in oppido, ubi peregrinus reperitur, ex Episcopi ordinatione: tenetur ne peregrinus ei legi subiacere?* Teneri existimat *Fagundez*, citatus, sed contrarium probabile existimat; quia non est subditus Episcopi illius loci, & ad leges patriæ non tenentur absentes.
- Fagund.** 82. *Tenentur ne vagi, qui nullas habent sedes certas?* Asserit *Suarez de Rel. tom. 1. lib. 2. cap. 14. n. 20.* teneri locorum, in quibus reperiuntur, leges obseruare; quia in illis domicilium acquirunt; alioqui exempti essent ab omnibus legibus, & statutis locorum, quod absurdum. At *Lessius lib. 4. c. 2. dub. 7. n. 47.* contrariam sententiam probabilem iudicat ex peregrinorum paritate. Nec absurdum putat vagum qui nullam certam sedem habet nullis certis legibus subiacere.
- Suar.** 83. *Scio legem, ut iusta sit debet equalitatem ad ius alterius seruare: rogo, si hec equalitas temporis successione deficit, obligabit ne lex?* Minimè, v. gr. antiquis statutis taxantur stipendia Notariis, modò non obligant; quia lata fuerunt eo tempore, quo pecunia carior, & res viliores. *Iuramentum seruare taxat.* Non refert; quia iuramentum exponitur, quatenus iusta sunt. *Sanchez opusc. tom. 1. lib. 3. cap. 14. num. 14.*
- Less.** *Quamã lex obliget?*
- Sanch.**

Examen I. De Legibus in communi. § 1

84. Fit lex iusta in bonum finem, scilicet in utilitatem
communicatis: cessat finis hic aut in toto, aut in parte, cessat ne
lex obligare? Negat Vasquez 1. 2. tom. 2. d. 163. cap. 3. n. 19. Valsq.
cessare in partem obligare cessante in parte fine. Granado Granad.
autem asseruit; quia sicut cessante fine legis in vniuersum,
cessat lex totaliter; ita cessante fine adæquato legis in vno
casu, cessabit lex obligare pro illo casu. Sicut enim se habet
lex in vniuersali ad rationem acceptam in generali: ita lex
in particulari ad rationem acceptam in casu speciali. Admo-
net Petrus Hurtado 2. tom. 1. d. 74. sect. 3. § 26. quod quando Hurt.
lex præter finem extrinsecum, & remotum habet finem in-
trinsecum, & per se, & independentem ad illum, honestum, &
qui sit actus virtutis: tunc non cessat lex in particulari; ces-
sante solum fine extrinsecum: secus verò vbi nullus est finis
intrinsicus, & lex non præcipit actum per se honestum. v. gr.
lex ieiunij quæ condita est ad sedandos in homine motus
turpes, non cessat in eo, qui libidinis morbo non subiacet:
quia ieiunium independentem ab eo fine habet bonum tem-
perantiæ. Verùm laicum doctum cum hæretico non dispu-
tare non est actus alicuius virtutis; vnde cum etiam cesset in
eo subuersionis periculum, ob quod in c. *inhibemus*, id laicis
prohibetur, poterit disputare.

85. Lex prohibet familiari, nutritive Iudæos fundata in pe-
riculo subuersionis præsumptione, obligat ne eos, qui huic peri-
riculo non sunt expositi: Non; quia cessat causa legis. Sic San- Sanch.
chez summ. tom. 1. lib. 2. cap. 3. num. 2 At Petrus Hurtado 2. 2. Hurt.
d. 76. sect. 2. num. 81. hoc concedens circa familiaritatem so-
lam, in qua finis legis est solum vitare periculum, negat ta-
men quo ad famulatum, nutritionem, &c. quia in his non po-
test cessare finis prohibitionis, qui fuit tollere suspicionem
fidei, & eo honore priuare Iudæos.

86. Peccat ne mortaliter, qui contra ciuitatis statutum aspor-
taret pecuniam, &c. Si in modica quantitate fiat, non
peccat mortaliter; quia cessaret finis legis. Sic Palao. Palao.
tra 7. d. 2. 1. 7. num. 6. At Sanchez summ. tom. 1. lib. 1. 4. n. 8. Sanch.
asserit attendendum esse detrimentum, quod inferitur, si om-
nes ciues eandem quantitatem asportarent, quæ esset sine du-
bio notabilis. Pro ecclò ex hac assertionem Sanctij Palao in-
fert, quod si quis asportaret quantitatem, quæ in furto suffi-
ceret ad mortale, peccaret mortaliter ex eo præcisè, quòd si
omnes ciues tantam quantitatem extraherent, proculdubio
nocerent Reipublicæ notabiliter: hoc autem est ridiculum.
Quamam sit notabilis quantitas sufficiens ad mortale in tali ex-
tractione?

iractione: Exclufa obfidiōe: regulariter loquendo centū aurei in pecunia, feu mercibus, aut armamentū decē militū. Sic Pal.

87. *Quandōnam lex dicitur esse fufficienter promulgata?* Non fatis est, vt promulgetur apud paucos, fed fufficienter diffundi per totam communitatem. Vnde qui præfens effer, dum aliqua lex primò publicatur, non statim teneretur eam feruare; fed expectare poffet, donec per totam communitatem diffundatur. Ratio est, quia lex prius obligat communitatem, quàm particulares; prius enim totum, in cuius bonum ordinatur, quàm partes. *Suar. de leg. lib. 3. c. 17. n. 5. & 14.*

88. *Scit quis Principem cogitare de condenda lege, aut eam condidiffe, vt, v. gr. moneta crefcat, aut minuatur: tenetur ne illam feruare priusquam promulgetur?* Minimè, fed poffet fuas pecunias abfumere (fi minuenda,) vel emèdo, vel mutuo dando: aut (fi altiori addicèda valori) poffet vendere merces, &c. vt acquirat pecunias; quia nulla adhuc ad contrarium lege, haud promulgata, tenetur. Ex *Suar.* citati doctrina arguitur.

89. *Num leges Pontificia, vt obligent per totum orbem, debeant per totum orbem promulgari?* Affirmatiuè respondendum, quoad leges irritantes contractus ex c. *fi in adiutorium. d. 10.* vbi habetur huiusmodi leges non obligare, nifi funt promulgatae in fingulis Prouincijs, & dicecefibus. At de alijs nouis constitutionibus *Vasquez 1. 2. tom. 2. d. 156. c. 2.* afferit obligare mox post promulgationem Romanam; quia omnes caufa, quæ ad Romanam curiam referuntur, diuiduntur quidem iuxta regulas Cancellariæ, & alias leges, quæ Romæ folum publicatae funt. Et Bulla cœnæ nulquam nifi Romæ publicatur. Item Pius IV. in fua Bulla obligat totum orbem ad obferuantiam Tridentini post promulgationem Romanam.

90. *Rogo, an ficut leges ciuiles obligare non incipiunt ante duos menses à die publicationis, idem dicendum fit de Canonicis, ac Pontificijs?* Respondet negatiuè *Suar. de leg. lib. 3. cap. 18.* quia id in nullo iure Canonico ftatuitur. At *Reginal. tom. 1. lib. 13. c. 16. n. 152.* affirmat, quia tempus id præfcriptum est, non folum vt ignorantes non ligentur; fed etiam vt rixæ tollantur, quæ fequerentur, fi aliquibus legem fcientibus, ac proinde ad eam obligatis, alij ignorarent, & exempti effer: vt notat *Becanus p. 2. tom. 3. c. 6. con. 2. n. 3.* *Circa Romana,* ait, *punit delinquentes contra leges infra bimestre publicatas.* Ideo est, quia fequitur contrariam fententiam, quo non obftante poffunt fubditi probabili huic hære, cauendo à pœnis curiæ. Hæc enim fententia in foro folummodo cōfcientiæ procedit.

91. *Quid de acceptatione legis?* Sentiant *Lessius lib. 2. c. 22. aub.*

dub. 13. n. 98. & Becanus p. 2. tract. 3. c. 6. q. 8. n. 2. requiri, quod sit à populo, seu maiori illius parte acceptata; quia videtur benignæ Pontificis, & Principum menti conforme, vt leges promulgare faciant sub tacita conditione, si à subditis acceptentur, ne nimia sint oneri. Porro de legibus Pontificiis vniuersaliter sentio cum *Vasquez* 1. 2. tom. 2. d. 156. c. 5. n. 36. Vasq. non dependere à populi acceptatione; quia Papa non habet suam potestatem dependenter à populo: vt suarum legum vis à populi consensu sit petendus. De legibus autem ciuilibus subscribo Lessio, & Becano, addens, eo ipso, quod à maiori parte sit lex acceptata, omnes obligare, ac singulos.

92. *Adest dubium, num lex sit alicubi vsu recepta, presumi ne debet recepta esse?* Respondet Sanch. *sum. tom. 1. lib. 1. c. 10. af-* Sanch. firmatiuè; quia possessio stat pro lege, quam certum est esse latam, & solum de executione dubitatur. At *Pal.* contrariam esse Palao. turâ existimat *tõ. 1. d. 3. n. 7. n. 4.* quia in odiosis benignior pars est amplectenda: & possessio potius stat pro subditorum libertate.

93. *Peccant ne subditi, qui primò legē iustam sine iusta causa non acceptant?* Non, quia lex non obligat singulis ante acceptationem populi: nondum enim impleta conditio illa tacita, sub qua lex condita est, si populus acceptauerit. Scio communem esse sententiã peccare subditos qui priuilegium legitime promulgatam sine causa non recipiunt, de quo eruditissimus *Antoninus Diana* p. 5. tract. 14. re sol. At meo hæreo *Diana. Valeria tom. 2. d. 7. quest. 5. part. 5. primæ auctori sententia.* Valent.

94. *Rogo, possint ne subditi libellos supplices legislatori offerre, & interim legem non seruare.* Negat *Vasq. 1. 2. om. 1. q. 94. a. 3. Vasq. d. 156. c. 5. n. 13.* quia appellatio & supplicatio nusquam concessa reperitur contra legem, sed solum contra sententiam. At *Salas d. leg. d. 13. sect. 4. num. 20.* affirmat, quia talis præsumitur benigna legislatoris intentio, vt si aliqua iusta causa legi obstat, informetur, vt possit eam reuocare.

95. *Possunt ne superiores Ecclesiastici, aut seculares suos subditos ad legem arctare sub lethali criminis pœnâ?* Possunt in graui Quonã materia, in leui minimè. *Sanch. 1. m. 1. sum. lib. 1. c. 4. n. 3.* quia *m. dolex* solus Deus habet ius obligandi sub mortali in leui materia: vt obliget, probabile est se gessisse cum Adamo, & Eua, Adnoto cū *Ca. tr. graui-* *Pal. tom. 1. r. 3. d. 1. b. 14. n. 13.* posse contingere, vt res in se leuiter, an uis, fiat ex circumstantia grauis. v. g. si ad seruandum silentiũ, leuiter? vel vitandum aliquod periculum Religioso interdiceretur Sanch. ingressus in aliorum cellã, tunc materia grauis fieret, & obligatio sub lethali teneret; etiã si in particulari casu, quo cessaret Pal. periculũ. *Quid si superior in materia omnino leui obligatione sub*

- Suar. *moralis imponeret? Sub veniali obligaret. Suario auctore de leg. cap. 26. num. 6.*
- Vasq. 96. *Potest ne superior in graui materia obligationem leuem imponere? Negat Vasquez 1. 2. tom. 2. d. 158. c. 3. num. 17. quia voluntas superioris requiritur solum ad imponendam obligationem in genere, obligationis vero qualitas ex grauitate, vel leuitate est desumenda. Affirmat vero Lessius lib. 2. cap. 4. dub. 9. num. 96. quia tota legis obligatio ex legislatoris voluntate dependet. Hinc colligo cum Sanctio de Matr. tom. 1. lib. 1. d. 9. num. 6. vouentem posse se obligare ad materiam grauem sub leui culpa. Et cum Suario in 3. part. tom. 4. d. 38. sect. 7. num. 5. Confessarium posse imponere poenitentiam grauem sub obligatione veniali; quia tota obligatio voti, & poenitentiae ex voluntate vouentis, ac Confessarij pendet.*
97. *Regulas inuisti ad cognoscendam legislatoris intentionem circa obligationem grauem, aut leuem: rogitarim in earum enodationem, si lex traditur per verbum oportet? Non obligat sub peccato, sed solum quandam conuenientiam importat. Addit Saa verbo lex, num. 6. verba lubeo, Mando non importare obligationem. Quod negat Vasquez 1. 2. d. 158. cap. 3. num. 22. Quid de verbis imberauius, Facite, Cauete, Soluite, Abstineant omnes, Nemo audeat, &c. Putat Saa citatus, non continere graue praecipitum, sed obligare sub veniali. Standum profecto consuetudini Religionis, & vbi de ea non constat materiae grauitas attendenda. Sanchez summ. tom. 2. lib. 6. cap. 4. num. 39.*
98. *Lex civilis est pure poenalis: v. g. qui arma gestauerit, tali subiaceat poena: siue pure praecipitua, quae aliquid fieri iubet, vel prohibet simpliciter: siue mixta, quae praecipit, aut prohibet, & addit poenam: quid dicendum? Ex Lessio lib. 2. cap. 33. dub. 8. num. 59. respondeo. Si materia est grauis, & serio exponitur verbis imperatiuis, obligat in conscientia; quia in poenalibus puris, & mixtis vehementius conspicitur legislatoris voluntas, dum aliquid praecipit, aut prohibet sub poena, omnis enim poena supponit culpam. Quanta vero legis poenalis obligatio? Ex poenae grauitate pensanda est, v. g. lex prohibens aliquid sub poena capitis, aut amissionis omnium bonorum, &c. obligat sub mortali. Attamen Reginaldus tom. 1. lib. 15. cap. 6. sect. 5. num. 50. probabiliter docet, legem poenalem puram, vel mixtam non obligare ad culpam, nisi alias res praecipit sit iure naturali, aut diuino: etiam si imponat poenam mortis, aut amissionis omnium bonorum; quia legis-*
- Saa. *latores,*
- Saa. *latores,*
- Sanch. *latores,*
- Lessius. *latores,*
- Regin. *latores,*

lator, qui potest obligare ad pœnam temporalem, & spiritua-
lem, siue ad culpam grauem, cui annexa pœna aeterna: dum
meminit solius temporalis, non videtur velle obligare ad
aeternam; lex enim debet de minori pœna exponi.

99. *Dubium est, an lex obliget sub mortali, an verò sub
veniali: quid?* Obligat sub veniali; quia pœnæ semper beni-
gnè interpretandæ. *Molina tom. 3. d. 673. n. 6. & 7.*

Molin.

100. *Lex Ecclesiastica sub pœna excommunicationis
maioris lata sententiæ, obligat ne sub mortali?* Communiter
Doctores mei sub mortali asserunt obligare. *Quid quando
imponitur pœna suspensioq;is, interdicti, irregularitatis?* *Valen-*

Valent.

101. *Num Bulla Sixti V. contra Astrologos iudiciarios
obliget in conscientia?* Affirmat *Sanchez sum. tom. 1. lib. 1. c. 38.*
num. 34. Confule Delrium disq. Mag. lib. 4. cap. 3. q. 1. con. 2.
& Filliucium. tom. 2. tract. 24. cap. 4. num. 84. Scio probabilem
oppositam sententiã, nempe licere in foro conscientie
Astrologis quidquid, ipsa tuta, ante licebat: posset tamen ab
inquisitoribus puniri.

Sanch.
Delr.

102. *Dixisti sepe legem gratiosam ampliandam, pœnalem
restringendam rogo, an in legibus pœnalibus fiat extensio à
casu in casum non expressum, propter paritatem rationis?* Mi-
nimè, imò nec si in hoc vrgeat maior ratio. v.g. Cogentes vi-
ros Religionem ingredi non incurrunt excommunicatio-
nem, *Prudent. sess. 25. cap. 8.* contra cogentes fœminas ingredi
Monasteria. *Sanchez sum. tom. 1. lib. 4. cap. 4. num. 1.* Excom-
municationem Gregorij XIII. contra ingredientiẽs in Mo-
nasteria Monialium pretextu licentiarum, non incurrunt in-
gredientes sine licentiæ pretextu. *Suarez de censur. d. 22.*
sect. 6. num. 11. Lex imponens pœnam priuationis vocis, intel-
ligenda est tantù de octauia, quæ est propriè, & principaliter
vox. *Palaeus tom. 2. tract. 13. d. 6. p. 6. num. 15.* contra *Lessium*
lib. 2. cap. 34 dub. 29. num. 105. C. ad hæc, de *Iudeis*, prohibetur
Christianis famulari, & nutrire Iudeos: non est extendenda
prohibitio ad Sarracenos, & Paganos. *Petrus Hurtado de*
Mendoz. 2. 2. d. 76. sect. 3. num. 81. contra *Suarez de fide, d. 18.*
sect. 6. num. 6.

Less.
Sanch.
Suar.
Palaeus.
Mend.
Suar.

103. *Num in casu dubio, detur locus epicheia, seu aq;uitatis?*
Consulendus superior, an in lege voluerit casum, de quo est
dubium, comprehendere. *Et si dubium est de potestate supe-*
rioris? Pro illa est iudicandum. *Palaeus tom. 1. d. 3. p. 1. num. 4.*

Pal.

Suar.

addens etiam in casu urgente, in quo superior consuli non potest, limitat *Suarus de leg. l. b. 6. cap. 8. num. 12.* nisi lex alteri legi grauiori aduersari dubitetur: nam tunc licet exequi grauiorem, altera omissa; quod Palaeus non admittit. Porro si dubium est speculatiuum, & incompletè practicum, licet operari cum illo. v. gr. quando dubito rationaliter, an superior velit me obligare, hærescere possum parti minus tutæ, ad notabile vitandum incommodum. *Henriq.*

Henriq.

lib. 14. cap. 13. num. 3.

S. 4.
De statutis
laicalibus, &
Papalibus.

104. *Principes seculares assolent Ecclesiasticam libertatem violare statutis: innuas precor quodnam statutum sit contrarium Ecclesiasticæ libertati? Carptim ex Societatis Doctoribus, aliisque Iurisprud. & Canonist. respondebo.* Laicale statutum lædit Ecclesiæ immunitatem, si tangit Ecclesiam, aut causas Ecclesiasticas: v. g. causas Beneficiorum, Iuramentorum, Decimarum. Si interdicit Ecclesiæ, quæ sibi de iure competunt, aut priuilegio. v. gr. si præcipiat ei, bona recens quæ sita infra certum tempus extra manum ponere. Si prohibeat, bona immobilia in Ecclesiam, aut Ecclesiasticos transferri. Si præcipiat, ab Ecclesia, & Ecclesiasticis aliquid solui pro immobilibus amortizandis. Si prohibeat laicis, ne Clericis molant, coquant, vendant, vel seruitia exhibeant. Si disponat de numero Religiosorum, Missarum, candelarum, aut cultricis in funere: vel aliquod onus imponat Clericis, vt foro fruantur. Si vetaret Clericis frui priuilegio alicui communitati concessio. Si prohiberet laicis prorogare Ecclesiasticam iurisdictionem. Si ferretur communiter pro laicis, & Ecclesiasticis, v. gr. quod auferantur arma inuenta horis prohibitis etiam a Clericis. Quod non imprimantur libri etiam Clericorum sine licentia Principis. Quod non extrahantur victualia à territorio etiam à Clericis: vel in territorium ab ipsis non introducantur. Equidem ex vi statuti laicalis iniuste auferuntur à Clericis victualia contra pragmaticam inuenta: vendita supra taxam, cum falsis ponderibus, aut mensuris: aut vexantur eorum ministri hæc peragentes: v. gr. cum coguntur præstare fideiussionem de soluendis pœnis, si in vini venditione fraudem commiserint, &c. Non comprehenduntur Clerici in Principum monopolis, v. gr. si in aliqua ciuitate adesset statutum, vt aliqui tantum vendant vinum, &c. hoc statutum non impediret quominus Clerici possent exponere tabernas: etiam si pecuniam ciuitatis infumeret in Hospitalis, aut Monasterij alicuius sustentatione; nisi publica utilitas æquè

æquè primò Clericos, & laicos respiciat. Lege *Molinam de Molin.*
iust. tom. 1. tract. 2. d. 147. num. 13. Sanchez sum. tom. 1. lib. 3. Sanch.
cap. 2. num. 15. Torres 2. 2. q. 87. a. 1. d. 9. num. 17. Sanchez de Torr.
Matr. tom. 1. lib. 4. dis. 23. n. 2. Vasquez de Rest. c. 6. §. 1. dub. 2. Vasq.
n. 34. Paluum tom. 1. tract. 3. d. 1. p. 14. §. 6. n. 2. & 9. Pal.

105. Dixisti statuta Papalia sufficere promulgari Roma, ut obligent: rogo, an Episcopi post notitiam publicationis Romana, possint subditos ad observantiam cogere? Probabile est posse, & probabile non posse, nisi illis Pontifex id præcipiat. Si autem Pontifex significaret se velle, ut lex absque alia publicatione ubique seruetur, tunc tenentur Episcopi procurare observantiam: non tamen legem promulgare, nisi lex ad ipsos dirigatur proferenda, ex prædictis.

106. Quid de legibus Tridentini, ubi receptum non est? Leges pœnales non ligant incolas, vel alienigenas commorantes; favorabiles verò scio ex aliquorum sententia favere, etiam his locis, At Sanchez apud Barb. de pot. Episc. p. 2. alleg. Sanch. 39. num. 3. contrarium docuit.

107. Pontifex legem promulgat, Episcopi, & Principes, qui §. 5. tunc viuunt, non admittunt; ad quid successores tenentur? Ex *Varia de Becano*, respondeo omnino eos ab huius legis observatione legibus. excusari; quia verè non extat tunc, cùm ad illos pertinet Becan. dominatus.

108. Quantam aetatem leges ligare incipiunt? Affirmo non ligare ante septennium, etsi subditus vsum rationis habeat; quia ad ea, (Sanchez ait) quæ frequentius accidunt, leges Sanch. adaptatur: per accidens autem est, aliquem ante septennium vsum rationis pollere.

109. Vt lex per non vsum abrogetur, requiritur ne certum tempus, v. g. decem annorum? Sentio cùm Suar. non requiri, sed solum populi repugnantiam per actus contrarios sufficere; quia nullum ius præscribere certum tempus inuenitur. Imo Azorius affirmat sciente Principe, & non repugnante, & Azor. eius auditoribus, & Episcopis duos, vel tres actus contra legem sufficere.

110. Dixisti legislatorem, qui superiorem non habet, teneri legibus quæ omnes obligant vi quidem non coercitiua, sed directiua: rogo, num lethaliter delinquat illas non observando? Respondeo ex doctrina Lessij non peccare; nisi iurauerit, se Less. illas seruaturum.

111. Dubitas, an lex sit vsum recepta, vel an obliget ad mortale: cuius sententia est tibi adharendum? Mitiori; quia melior Azor. est conditio possidentis. sic Azor. Vnde similiter Meratius Merat.

affirmat, in dubio, an consuetudo sit inducta ex obligandi intentione, vel tantum prætextu deuotionis? hoc posterius esse eadem ratione præsumendum.

Baldel. 112. *An regula Cancellaria obligent in foro interiori? Non obligant. Quare donatio inter viuos, v.g. per Episcopum facta intra viginti dies ante obitum valet in foro conscientia, licet per regulam Cancellaria in foro externo sit nulla. Baldellus sic.*

Laym. 113. *Si subditi sciant superiorem iudicare consultum, ut aliquid ab ipsis geratur, idemque velle, aut optare: exequi ne illud teneatur? Non, si superior voluntatem obligandi externo præcepto non intimat. Laymanum sequor. Interim consilij tibi sit, quandoconque signum iustæ voluntatis Prælati instar præcepti habere.*

Laym. 114. *In quo differt lex seu statutum commune à præcepto, seu mandato ad personas singulas tendente? Respondeo ex Laymano in eo quod lex seu statutum perpetuò manet ob continuam communitatis successionem: neque extinguitur nisi à legislatore, eiusve successore reuocetur, vel derogetur desuetudine: præceptum autem, seu mandatum tendens ad personas singulas cum ipsis plerumque extinguitur, imo etiam per mortem præcipientis.*

Laym. 115. *Quandònam à foro seculari ad Ecclesiasticum licet recurrere? Quando secularis iudex nolit iustitiam administrare, inter Christicolæ Ecclesiasticus iudex adiri potest. Præterea si ciuiles leges peccata foueant, & animarum saluti repugnent, ad Ecclesiasticam potestatem pertinet prohibere. Laym. & alij.*

Laym. 116. *Dixisti actus internos ab humana potestate præcipi, vel prohiberi posse concomitantè, quatenus requiruntur ad actuum externorum moralem substantiam: rogo, utrum si ebrius, dormiens, aut mentis inops dicat Hoas Canonicus, præcepto satisfaciat? Non satisfacit, sed ad mentem si redeat, debet iterum recitare; quia illa actio humana non fuit. Si autem aliquis in somno (Layman addit mentis impotentia, vel per vim adductus decimas soluat Parocho, materialiter & in effectum satisfactum est legi; quia effectus ille imperatus non requirit à legislatore voluntatem, sed quod efficiatur decimæ soluantur. Qui autem ob metum opus præceptum exequitur, satisfacit ne legi? Ita planè. v.g. puer, qui à Pædagogo metu adactus Missam attentè audit, licet expressam habeat intentionem non audiendi, si Pædagogus abesset: nihilominus opus præceptum implet, nec aliam Missam tenetur*

Examen II. De diligendo Deo. 59

tenetur audire; quia licet inuitus actionem assistendi ab Ecclesia imperatam impleuit, peccat tamen secundum affectum internum peccato commissionis. ex *Laymano* dici.

117. *In his, quae ad corporis naturam pertinent propagandam, & conseruandam, tenemur ne aliena potestati obedire?* Homo in his sui iuris esse debet, & soli Deo subiectus. Quae causa est, (loquor cum eodem *Doctore*) vt serui dominis, parentibus filij obedire in matrimonio contrahendo, aut virginitate seruanda non teneantur. *Laym.*

118. *Valet humana potestas interdum praecipere, aut prohibere aliquid cum periculo mortis?* Posse *Laymanus* affirmat, si videlicet ex obseruantia legis aut praecipri maius Reipublicae commodum speretur: vel ex neglectu maius incommodum timeatur, quam priuatum periculum mortis debeat aestimari.

119. *Obligatio legis extenditur ne ad actus praeteritos?* Solum extenditur ad futuros. Quatenus tamen lex declaratoria est (addit *Layman.*) etiam ad actus praeteritos se extendit. *Laym.*

EXAMEN SECVNDVM.

De legibus in particulari circa materiam
Primi Mandati Decalogi de
Diligendo Deo.

CAPVT SECVNDVM.

De Decalogo ^{non} nulla praeimitto.

I. *Votnam sunt Decalogi praecepta, (vt legum in particulari diuinarum seriem discutiamus) & quamnam in parte sacrae paginae continentur? Sunt decem Exodi vigesimo capite exarata. 1. Non habebis Deos alienos coram me. 2. Non assumes nomen Dei tui in vanum. 3. Memento, vt diem Sabbathi sanctifices. 4. Honora patrem tuum, & matrem tuam. 5. Non occides. 6. Non machaberis. 7. Non furtum facies. 8. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. 9. Non concupisces uxorem proximi tui. 10. Non desiderabis domum proximi tui, non seruum, non ancillam, non bovem, non asinum, non omnia, quae illius sunt.*

2. *Sunt*